

ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ КРИЗЬ ПРИЗМУ НЕЗАКОННОЇ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Розглядається проблема захисту прав дитини кризь призму незаконної сексуальної експлуатації з використанням всесвітньої мережі Інтернет. Наводяться основні напрями протидії цьому негативному явищу з використанням сучасних міжнародно-правових механізмів за допомогою НЦБ Інтерполу та відповідних правозахисних організацій, в основу діяльності яких покладено фундаментальний принцип захисту прав дитини.

Ключові слова: Інтернет, порнографія, сексуальна експлуатація, дитина, права, захист.

Постановка проблеми. Нині дедалі ширшого поширення набули різноманітні новітні технічні засоби, які використовуються торгівцями людьми для скоєння злочину (працевлаштування через Інтернет, експлуатація у порнографічному бізнесі, відмивання грошей). Використання інформаційних технологій з протиправною метою призводить до порушення прав дітей, що й зумовлює розкриття окресленої проблеми.

Стан дослідження. Окремі аспекти боротьби з таким негативним явищем як експлуатація дітей є об'єктом досліджень таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як А. Ван ден Борн, К.Б. Левченко, І.М. Рущенко та інших представників наукового світу.

Виклад основних положень. Проблема сексуальної експлуатації дітей (у формах дитячої проституції, торгівлі дітьми, сексуального використання молодих учнів, наприклад, у філософських школах Стародавньої Греції) існувала з давніх-давен, хоча і не однозначно усвідомлювалася у ті чи інші епохи та по-різному відбивалася у суспільній свідомості. Зокрема опис сексуального використання дітей в античну добу можна знайти у творах древніх філософів [1].

У доповіді Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) про розвиток людського потенціалу [2] торгівля жінками та дітьми визнається одним з видів злочинної діяльності, масштаби якої значно зросли в ході глобалізації. Так, річний прибуток міжнародних злочинних синдикатів становить 1,5 трлн. дол. США, тобто вище валового внутрішнього продукту більшості країн.

На ХХ конгресі ООН 2000 р. відзначено, що торгівля людьми – це ринок, котрий найшвидше розвивається у світі і включає три основні компоненти: незаконний ввіз іноземців, сексуальне рабство жінок і дітей та економічне рабство у всіх його формах. Складно виділити домінуючі фактори, якими детермінується торгівля людьми, оскільки всі вони є взаємозалежними. Ефективна протидія цьому негативному явищу можлива тільки у випадку використання комплексного підходу, що включає як кримінально-правові, кримінально-процесуальні, так і соціально-економічні заходи [3, с. 97].

Система Інтернет та інтерактивний доступ до неї через персональні комп'ютери відкрили принципово новий та небезпечний аспект зловживання правами дитини. Десятий Конгрес ООН з попередження злочинності та поведження з правопорушниками (квітень 2000 р., Відень) наголосив, що поширення дитячої порнографії є однією з форм комп'ютерної злочинності, для боротьби з якою необхідні «нові форми міжнародного співробітництва у здійсненні розслідування, судового переслідування та покарання осіб, які скоюють такого роду злочини» [4].

Веб-камери стають знаряддям комерційної сексуальної експлуатації дітей. Так, у Києві на одному із заводів тіньові ділки орендували цех, у який привозили дівчат-красунь різного віку. Дівчата роздягались перед веб-камерами, з'єднаними з комп'ютерами, виконували різноманітні забаганки клієнтів. Клієнти (в основному американці та німці) платили організаторам чималі гроші за можливість віртуально користування послугами порнографічного характеру [5].

Як свідчить міжнародна організація Ending Child Prostitution, Pornography and Trafficking (ЕСРАТ), більше 30% дитячої порнографії в Інтернеті розміщують провайдери з СНД. Згідно з дослідженнями фонду Internet Watch Foundation (IWF) з розповсюдження порнографії, зокрема дитячої, Україна посідає сьоме місце в світі. Відповідно до результатів соціологічного опитування, проведеного НАН України, понад 28% юних українців готові переслати свої фотографії незнайомим особам в Інтернеті, а на сайти дорослих осіб періодично заходять 22% неповнолітніх [6, с. 31].

У ст. 5 Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, ратифікованої від 21.09.2010, № 2530-17 [7], зазначається на необхідності вжиття спеціальних заходів для зменшення вразливості дітей до торгівлі ними, зокрема шляхом створення для них захисного середовища.

За даними Інтерполу, річний обіг ринку дитячої порнографії у світі сягає 4 млрд євро. За даними фонду Internet Watch Foundation (IWF), 62% Інтернет-сайтів, що розповсюджують дитячу порнографію, розміщено в США, 28% – в Росії і 2% відповідно в Україні [8].

Згідно приписів ст. 20 Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства ратифікованої від 20.06.2012, термін «дитяча порнографія» означає будь-які матеріали, які візуально зображують дитину, залучену до реальної або моделюваної явно сексуальної поведінки, чи будь-яке зображення дитячих статевих органів, здебільшого із сексуальною метою [9].

Відповідно до Рекомендації NR (91) 11 Комітету міністрів державам-членам стосовно «експлуатації сексу з метою наживи, порнографії, проституції, торгівлі дітьми і неповнолітніми», прийнятої від 09.09.1991 № R (91)11 [10], передбачено необхідність забезпечити в рамках міжнародної співпраці виявлення фірм, організацій або окремих осіб, діяльність яких часто пов'язана з двома або більше країнами, в яких використовуються діти для виробництва порнографічної продукції.

Зокрема учасники Третього Світового Конгресу проти сексуальної експлуатації дітей та підлітків, що відбувся в м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія, 25–28 листопада 2008 р.) [11] з глибоким занепокоєнням відмітили збільшення вразливості дітей до сексуальної експлуатації, що є результатом зростання рівня бідності, соціальної та гендерної нерівності, поширення наркоманії та алкоголізму, зростання попиту на сексуальні послуги дітей, погіршення екологічного стану, поширення ВІЛ-інфекції та СНІДу, зростанням кількості випадків певних форм сексуальної експлуатації дітей та підлітків, в тому числі за допомогою мережі Інтернет та інших новітніх технологій, а також в результаті збільшеної активності туристів, які вчиняють злочини проти дітей.

Прийняття Кодексу щодо захисту дітей від жорстокого поводження в мережі Інтернет [12] спрямовано на боротьбу зі шкідливим для дітей Інтернет-контентом. Основним завданням Кодексу є об'єднання провайдерів Інтернет-послуг у боротьбі з проблемою поширення дитячої порнографічної продукції та матеріалів, що пропагують жорстоке поводження з дітьми.

Так, на підставі інформації, отриманої каналами Укрбюро Інтерполу щодо розповсюдження дитячої порнографії мережею Інтернет, 18 травня 2010 р. працівниками Департаменту боротьби з кіберзлочинністю і торгівлею людьми МВС України затримано мешканця

м. Вінниця, оператора Вінницької обласної державної телерадіокомпанії, який протягом трьох років систематично займався збутом та розповсюдженням дитячої порнопродукції у мережі Інтернет [13].

Зокрема ст. 9 «Конвенції про кіберзлочинність», ратифікованої від 07.09.2005, підстава 2824-15 [14] передбачається вжиття необхідних заходів для встановлення кримінальної відповідальності відповідно до внутрішнього законодавства за умисне вчинення таких дій, як: вироблення дитячої порнографії з метою її розповсюдження за допомогою комп'ютерних систем; пропонування або надання доступу до дитячої порнографії за допомогою комп'ютерних систем; розповсюдження або передача дитячої порнографії за допомогою комп'ютерних систем; здобуття дитячої порнографії за допомогою комп'ютерних систем для себе чи іншої особи; володіння дитячою порнографією у комп'ютерній системі чи на комп'ютерному носіїві інформації.

З метою превенції таких протиправних посягань спільно з правозахисними організаціями «Ла-Страда» та «ЕСРАТ» реалізуються ініціативи щодо просвітницької діяльності, скерованої на запобігання комерційній сексуальній експлуатації дітей в Інтернеті, створено «гарячу лінію» з питань безпеки дітей у глобальній комп'ютерній мережі. Плідна співпраця триває і в рамках меморандуму «Про взаєморозуміння», підписаного між МВС та компанією «Майкрософт Україна» щодо інтенсифікації заходів, скерованих на боротьбу з розповсюдженням «дитячої порнографії» в мережі Інтернет [15, с. 3].

Висновки. Глобалізація та розвиток сучасних інформаційних технологій є не лише здобутком в інформаційному просторі, але й можуть використовуватися з незаконною метою експлуатації дітей. Для протидії окресленій проблемі потрібен комплексний підхід з використанням відповідних міжнародно-правових механізмів, скоординованої співпраці між правоохоронними органами різних держав, органами державної влади і місцевого самоврядування, правозахисними організаціями. Зокрема необхідно проводити просвітницькі заходи серед неповнолітньої категорії населення та їх батьків з метою підвищення правової культури в світлі захисту прав дитини від незаконної сексуальної експлуатації.

1. Фуко Мишель. Забота о себе. История сексуальности – III. – К.: Ваклер, 1998. – 282 с.

2. ООН. Комиссия по правам человека. Доклад Генерального секретаря. E/CN.4/2000/66 от 20 января 2000 г. – С. 10.

3. Книга М.М. Фактори, що детермінують транснаціональні злочини у сфері торгівлі людьми // Міжнародне співробітництво ОВС у боротьбі з транснаціональною злочинністю: тези доп. Міжнар. наук.-теорет. конф.; редкол.: М.Г. Вербенський, В.Я. Горбачевський, Є.М. Моїсєєв, О.М. Джужа та ін. – К., 2010. – С. 97–99.

4. ООН. Десятий Конгрес ОООН по предупреждению преступности и обращению с правонарушителями. А/CONF.187/PM.1/Add.1 от 22 сентября 1998 г. – С. 10.

5. Службові довідки департаменту у справах неповнолітніх МВС України. 27.05.2005 р., 26.09.2005 р.

6. Тимків К. Детки из сетки / К. Тимків // Корреспондент. – 2009. – № 41(380). – 32 с.

7. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, ратифікована від 21.09.2010, № 2530-17. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_858.

8. Власти Японии отказались бороться с детской порнографией [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rosbalt.ru/2010/05/14/736766.html>.

9. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, ратифікована від 20.06.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4988-17>.

10. Рекомендація N R (91) 11 Комітету міністрів державам-членам стосовно «експлуатації сексу з метою наживи, порнографії, проституції, торгівлі дітьми і неповнолітніми прийнятої від 09.09.1991 № R (91)11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_046.

11. Декларація про запобігання та зупинення сексуальної експлуатації дітей та підлітків Ріо-де-Жанейро. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.la-trada.org.ua/ucp_mod_catalogue_download.

12. Кодекс щодо захисту дітей від жорстокого поводження в мережі Інтернет та Інтернет-ресурсах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kyivstar.ua/f/1/about/responsibility>.

13. Інтерпол у протидії розповсюдженню дитячої порнографії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://42827/?p=104>.

14. Конвенція про кіберзлочинність, ратифікована від 07.09.2005. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>.

15. Матеріали брифінгу в МВС України щодо новітніх напрацювань органів внутрішніх справ у боротьбі з кіберзлочинністю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: mvs.gov.ua.

Маркова В.О. Защита прав ребенка сквозь призму незаконной сексуальной эксплуатации в сети Интернет.

Рассматривается проблема защиты прав ребенка сквозь призму незаконной сексуальной эксплуатации с использованием всемирной сети

Интернет. Приводятся основные направления противодействия этому негативному явлению с использованием современных международно-правовых механизмов с помощью НЦБ Интерпола и соответствующих правозащитных организаций, в основу деятельности которых положен фундаментальный принцип защиты прав ребенка.

Ключевые слова: Интернет, порнография, сексуальная эксплуатация, ребенок, права, защита.

Markova V.O. Protection of rights of a child in the light of illegal sexual exploitation in the Internet network.

The article deals with the problem of protection of rights of a child in the light of illegal sexual exploitation with the use of the Internet network. Basic directions of counteraction to this negative phenomenon with the use of modern international and legal mechanisms by means of Interpol and corresponding human rights organizations are given. in basis of activity of that are fixed A fundamental principle of protection of a child's rights has been put into the basis of their activity.

Key words: the Internet, pornography, sexual exploitation, child, rights, protection.

Стаття надійшла 29 січня 2013 р.

УДК 340.13

**І.М. Паньонко,
В.А. Коваль**

СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Проаналізовано особливості суб'єкта злочину за кримінальним правом Київської Русі. Охарактеризовано значення віку для суб'єкта злочину. Визначено особливості відповідальності невільних людей за вчинені протиправні діяння.

Ключові слова: суб'єкт злочину, вік особи, осудність.

Постановка проблеми. Одним з провідних інститутів кримінального права є інститут суб'єкта злочину. Цей важливий інститут має давні коріння. Першою законодавчою пам'яткою, що заклала його фундамент, є «Руська Правда», в якій серед інших норм були і норми кримінального права. Актуальність дослідження цього інституту зумовлена тим, що норми кримінального права, які містилися